EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 15. 5. 2024
COM(2024) 196 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

o fungovaní európskeho právneho predpisu v oblasti klímy a nariadenia o spoločnom úsilí a o smernici o systéme obchodovania s emisiami v súvislosti s globálnym hodnotením

1. Úvod

Nariadením (EÚ) 2021/1119 (európsky právny predpis v oblasti klímy)[1] sa zriaďuje rámec na dosiahnutie klimatickej neutrality v celom hospodárstve. Stanovuje sa v ňom právne záväzný cieľ nulovej bilancie emisií skleníkových plynov najneskôr do roku 2050 a strednodobý cieľ znížiť čisté emisie skleníkových plynov do roku 2030 minimálne o 55 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. Od inštitúcií Únie a členských štátov sa v ňom takisto vyžaduje, aby zabezpečili neustály pokrok v oblasti adaptácie na zmenu klímy. Európsky právny predpis v oblasti klímy nadobudol účinnosť v júli 2021.

V nariadení (EÚ) 2018/842 (nariadenie o spoločnom úsilí)[2] sa pre každý členský štát stanovuje národný cieľ znižovania emisií skleníkových plynov do roku 2030 v porovnaní s úrovňami z roku 2005 v týchto odvetviach: vnútroštátna doprava (okrem letectva), budovy, poľnohospodárstvo, malé priemyselné podniky a odpad. Nariadenie o spoločnom úsilí, pôvodne prijaté v roku 2018, bolo zrevidované v roku 2023 v rámci legislatívneho balíka zameraného na zníženie čistých emisií skleníkových plynov v Únii do roku 2030 o 55 % (balík „Fit for 55“).

Smernicou 2003/87/ES (smernica o systéme obchodovania s emisiami)[3] sa zavádza systém obchodovania s emisiami Únie (ETS). Systém obchodovania s emisiami v Únii je základným kameňom politiky Únie na boj proti zmene klímy a naďalej obmedzuje emisie skleníkových plynov v odvetviach energetiky, výroby a letectva, pričom poskytuje cenový signál podnecujúci inovácie a znižovanie emisií. Smernica o systéme obchodovania s emisiami bola v roku 2023 zrevidovaná s cieľom zosúladiť ju s novou ambíciou znížiť čisté emisie skleníkových plynov v Únii do roku 2030 o 55 %. Na základe revidovanej smernice o systéme obchodovania s emisiami sa stanovovanie cien uhlíka postupne rozširuje na nové odvetvia hospodárstva v snahe znížiť v nich emisie, a to najmä na palivá v oblasti cestnej dopravy a vykurovania a na námornú dopravu.

Táto správa je reakciou na povinnosti Komisie stanovené v článku 11 európskeho právneho predpisu v oblasti klímy, v článku 15 ods. 2 nariadenia o spoločnom úsilí a v článku 30 ods. 3 smernice o systéme obchodovania s emisiami. V týchto ustanoveniach sa od Komisie vyžaduje, aby Európskemu parlamentu a Rade predložila správu o fungovaní európskeho právneho predpisu v oblasti klímy a nariadenia o spoločnom úsilí, a pokiaľ ide o smernicu o systéme obchodovania s emisiami, aby Európskemu parlamentu a Rade predložila správu v súvislosti s každým globálnym hodnotením dohodnutým v rámci Parížskej dohody.

Okrem tejto správy Komisia vypracuje aj správu o fungovaní nariadenia (EÚ) 2018/841 [nariadenie o využívaní pôdy, zmene využívania pôdy a lesnom hospodárstve (LULUCF)] v súlade s povinnosťami stanovenými v tomto nariadení[4]. Komisia ďalej vypracuje správu pre Európsky parlament a Radu o nariadení (EÚ) 2018/1999 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy (nariadenie

---

1 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1119 z 30. júna 2021, ktorým sa stanovuje rámec na dosiahnutie klimatickej neutrality (európsky právny predpis v oblasti klímy) (Ú. v. EÚ L 243, 9.7.2021, s. 1).

2 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/842 z 30. mája 2018 o záväznom ročnom znižovaní emisií skleníkových plynov členskými štátmi v rokoch 2021 až 2030, ktorým sa prispieva k opatreniam v oblasti klímy zameraným na splnenie záväzkov podľa Parížskej dohody (Ú. v. EÚ L 156, 19.6.2018, s. 26).

3 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES z 13. októbra 2003 o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii (Ú. v. EÚ L 275, 25.10.2003, s. 32).

4 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/841 z 30. mája 2018 o začlenení emisií a odstraňovania skleníkových plynov z využívania pôdy, zo zmien vo využívaní pôdy a z lesného hospodárstva do rámca politík v oblasti klímy a energetiky na rok 2030 (Ú. v. EÚ L 156, 19.6.2018, s. 1), článok 17 ods. 2.

o riadení)[5] s cieľom informovať o fungovaní nariadenia a jeho príspevku k energetickej únii a cieľom Parížskej dohody.

Prvé globálne hodnotenie v rámci Parížskej dohody bolo dokončené na konferencii Organizácie Spojených národov o zmene klímy koncom roka 2023 (COP28). Z tohto globálneho hodnotenia vyplynulo, že zmluvné strany zavádzajú čoraz účinnejšie politiky v oblasti klímy, no na to, aby bol svet v plnej miere na správnej ceste k dosiahnutiu cieľov Parížskej dohody, sú potrebné ďalšie neodkladné opatrenia. Zmluvné strany sa zhodli na tom, že obmedzenie globálneho otepľovania na 1,5 °C si vyžaduje výrazné, rýchle a trvalé zníženie globálnych emisií skleníkových plynov o 43 % do roku 2030 a o 60 % do roku 2035 v porovnaní s úrovňami z roku 2019 a dosiahnutie globálnej nulovej bilancie emisií CO_2 do roku 2050. V globálnom hodnotení sa zdôraznilo, že éra fosílnych palív by sa mala skončiť, a uznala sa potreba, aby všetky strany upustili od používania fosílnych palív. V dohode sa zmluvné strany takisto vyzývajú, aby strojnásobili globálnu kapacitu energie z obnoviteľných zdrojov a zdvojnásobili mieru zvyšovania energetickej účinnosti do roku 2030, čím sa urýchli globálne úsilie o energetické systémy s nulovou bilanciou emisií, pričom palivá s nulovými a nízkymi emisiami uhlíka sa majú využívať oveľa skôr než v polovici storočia alebo približne v tom čase. Okrem toho sa v nej zdôrazňuje význam spravodlivej transformácie a víta sa rozhodnutie o pracovnom programe spravodlivej transformácie. Zároveň sa v nej vyzýva na urýchlenie úsilia o postupné znižovanie uhlia bez znížených emisií, emisií z cestnej dopravy, metánu a ostatných emisií iných ako CO_2 v tomto desaťročí a na postupné rušenie neefektívnych dotácií na fosílne palivá, ktoré neriešia energetickú chudobu ani nie sú zamerané na zraniteľné skupiny. Bude si to vyžadovať zmenu investičných modelov na celom svete, aby sa zabezpečil súlad finančných tokov s cestami rozvoja odolného proti zmene klímy s nízkymi emisiami.

2. Fungovanie európskeho právneho predpisu v oblasti klímy

Na ceste ku klimatickej neutralite

Komisia vo svojej správe o pokroku opatrení v oblasti klímy za rok 2023[6] posúdila kolektívny pokrok všetkých členských štátov pri dosahovaní cieľa klimatickej neutrality a súlad vnútroštátnych opatrení s cieľom klimatickej neutrality, ako sa vyžaduje v európskom právnom predpise v oblasti klímy. Prvé hodnotenie európskeho právneho predpisu v oblasti klímy sa uskutočnilo spolu s hodnotením pokroku pri dosahovaní cieľov v oblasti klímy stanovených v nariadení o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy. Hoci emisie skleníkových plynov v EÚ naďalej klesajú a v praxi vidíme povzbudivé znaky činnosti, podľa hodnotenia Komisie treba výrazne zintenzívniť úsilie v oblasti vykonávania a urýchliť znižovanie emisií, aby sme napredovali k dosiahnutiu cieľa na rok 2030 a klimatickej neutrality do roku 2050. Opatrenia sú najviac potrebné v oblastiach, ktoré si stále vyžadujú výrazné zníženie emisií (napríklad budovy, doprava), v ktorých je pokrok pomalý (napríklad poľnohospodárstvo) alebo ktoré v posledných rokoch vykazujú zhoršujúci sa trend, ako je to v prípade záchytu uhlíka (napríklad využívanie pôdy, zmena využívania pôdy a lesné hospodárstvo). Členské štáty musia takisto urýchliť opatrenia na ukončenie dotácií na fosílne palivá[7], čo potvrdila aj analýza návrhov aktualizovaných národných energetických a klimatických plánov, ktorú vykonala Komisia[8]. Na základe posúdenia európskeho právneho predpisu v oblasti klímy vydala Komisia v decembri 2023

---

5 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 1), článok 45.

6 Správa o pokroku opatrení EÚ v oblasti klímy za rok 2023 [COM(2023) 653].

7 Správa o dotáciách na energiu v EÚ za rok 2023 pripojená k správe o stave energetickej únie 2023 [COM(2023) 651].

8 Celoúnijné posúdenie návrhov aktualizovaných národných energetických a klimatických plánov – Dôležitý krok k ambicióznejším zámerom v oblasti energetiky a klímy do roku 2030 na základe Európskej zelenej dohody a plánu RePowerEU [COM(2023) 796].

členským štátom odporúčania[9]. Ďalším krokom je, aby členské štáty oznámili Komisii, ako plánujú tieto odporúčania náležite zohľadniť.

Komisia takisto preskúmala súlad opatrení Únie, ktorých cieľom je dosiahnutie neutrality v oblasti klímy, v správe o pokroku opatrení v oblasti klímy za rok 2023. Prostredníctvom balíka „Fit for 55“ sa EÚ vydáva na cestu k dosiahnutiu svojich cieľov v oblasti klímy spravodlivým, nákladovo efektívnym a konkurencieschopným spôsobom. V prípade väčšiny kľúčových návrhov balíka „Fit for 55“, ktoré prijali spoluzákonodarcovia[10], sú politiky Únie v súčasnosti zosúladené s aktualizovaným cieľom znížiť čisté emisie skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 %, ktorý je stanovený v európskom právnom predpise v oblasti klímy, no existuje priestor na ďalšie zlepšenie súladu politík Únie s cieľmi v oblasti klímy. V rokoch 2022 a 2023 Komisia predložila ďalšie návrhy, ktoré prispievajú k dosiahnutiu cieľov Únie v oblasti klímy[11]. Ako sa uvádza v správe o pokroku opatrení v oblasti klímy, napriek pokroku v oblasti ekologického financovania zo súkromných zdrojov sú na financovanie ekologického prechodu potrebné ďalšie významné investície. Vyžaduje si to opatrenia, najmä na presmerovanie financií, aby sa umožnil prechod od výrazne škodlivých činností a odvetví na udržateľnejšie ekonomické modely.

Európska vedecká poradná rada pre zmenu klímy prijala správu, v ktorej hodnotí pokrok a súlad politík[12], ako sa vysvetľuje ďalej v texte.

V európskom právnom predpise v oblasti klímy sa stanovuje, že Komisia navrhne strednodobý cieľ najneskôr šesť mesiacov po globálnom hodnotení podľa Parížskej dohody. Komisia 6. februára 2024 uverejnila oznámenie o cieli Únie v oblasti klímy do roku 2040[13], v ktorom stanovila cestu od už dohodnutého strednodobého cieľa do roku 2030 ku klimatickej neutralite do roku 2050. V súlade s vedeckými odporúčaniami Európskej vedeckej poradnej rady pre zmenu klímy[14] a na základe podrobného posúdenia vplyvu sa v oznámení uvádza ako odporúčaný cieľ do roku 2040 zníženie čistých emisií skleníkových plynov o 90 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. Tento cieľ zodpovedá celkovému rozpočtu EÚ na emisie skleníkových plynov, ktorý je v súlade s ustanoveniami európskeho právneho predpisu v oblasti klímy, podľa ktorých sa má predložiť predpokladaný orientačný rozpočet Únie na emisie skleníkových plynov na obdobie 2030 – 2050 vymedzený ako orientačný celkový objem čistých emisií skleníkových plynov, ktorých emitovanie sa v uvedenom období očakáva, a to bez toho, aby boli ohrozené záväzky Únie vyplývajúce z Parížskej dohody. Ako sa uvádza v tomto oznámení, dosiahnutie tohto cieľa si bude vyžadovať niekoľko základných podmienok. Oznámením sa začína politická diskusia a usmerňuje príprava rámca na obdobie po roku 2030. Komisia tak začína dialóg a obsiahlu osvetu, pokiaľ ide o správnu cestu do roku 2040 a klimatickú neutralitu do roku 2050. Budú to podkladové informácie pre ďalšiu Komisiu, ktoré využije pri vypracúvaní legislatívneho návrhu na začlenenie cieľa do roku 2040 do európskeho právneho predpisu v oblasti klímy a pri navrhovaní vhodného rámca na obdobie po roku 2030.

---

9 V súlade s článkom 7 ods. 3 európskeho právneho predpisu v oblasti klímy.

10 Legislatívny postup v súvislosti s návrhom revidovanej smernice o zdaňovaní energie ešte prebieha.

11 Prehľad nedávno prijatých politík, ktoré prispievajú k zosúladeniu politík na úrovni EÚ s cieľmi v oblasti klímy, sa nachádza v kapitole 2 technických informácií pripojených k správe o pokroku opatrení v oblasti klímy do roku 2023 [COM(2023) 653].

12 Európska vedecká poradná rada pre zmenu klímy, *Towards EU climate neutrality, Progress, policy gaps and opportunities, Assessment Report 2024* (Smerom k neutralite EÚ v oblasti klímy, Pokrok, nedostatky a príležitosti v politikách, Hodnotiaca správa za rok 2024), DOI: 10.2800/216446.

13 Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom Zabezpečenie našej budúcnosti, Cieľ Európy v oblasti klímy do roku 2040 a cesta ku klimatickej neutralite do roku 2050 budovaním udržateľnej, spravodlivej a prosperujúcej spoločnosti [COM(2024) 63].

14 Európska vedecká poradná rada pre zmenu klímy, *Scientific advice for the determination of an EU-wide 2040 climate target and a greenhouse gas budget for 2030-2050* (Vedecké odporúčanie na určenie cieľa pre EÚ v oblasti klímy do roku 2040 a rozpočtu na emisie skleníkových plynov na roky 2030 – 2050). DOI: 10.2800/609405.

Komisia takisto prijala správu o predpokladanom orientačnom rozpočte Únie na emisie skleníkových plynov na obdobie 2030 – 2050[15], ako sa vyžaduje v článku 4 ods. 4 európskeho právneho predpisu v oblasti klímy.

Adaptácia na zmenu klímy

Komisia posúdila kolektívny pokrok všetkých členských štátov pri adaptácii, súlad vnútroštátnych opatrení so zabezpečením pokroku v oblasti adaptácie a súlad opatrení Únie so zabezpečením pokroku v oblasti adaptácie v správe o pokroku v oblasti klímy do roku 2023 a v samostatnom pracovnom dokumente útvarov Komisie o pokroku jednotlivých štátov pri vykonávaní adaptácie[16]. Únia dosiahla veľký pokrok v oblasti adaptácie na zmenu klímy, a to najmä prostredníctvom prebiehajúceho vykonávania stratégie EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy[17]. Pokrok je však v jednotlivých oblastiach nerovnomerný. Z posúdenia pokroku v oblasti adaptácie na vnútroštátnej úrovni vyplýva, že členské štáty musia prijať podstatne viac opatrení na prispôsobenie sa zmene klímy, a to napríklad v oblasti riadenia, financovania, hodnotenia rizika, riešení inšpirovaných prírodou, ako aj v oblasti monitorovania, podávania správ a hodnotenia, aby znížili svoju sociálnu a hospodársku zraniteľnosť voči rastúcim rizikám súvisiacim s klímou. Na základe tohto posúdenia vydala Komisia v decembri 2023 členským štátom odporúčania. Členské štáty majú v nadväznosti na tieto odporúčania[18] v prvom rade oznámiť Komisii, ako ich plánujú náležite zohľadniť.

Okrem toho sa v oznámení Komisie z 12. marca 2024 o riadení klimatických rizík – ochrana ľudí a prosperity[19], podloženého európskym posúdením klimatických rizík[20] Európskej environmentálnej agentúry, stanovujú kľúčové kroky na zabezpečenie toho, aby sa občania a podniky mohli spoľahnúť na EÚ a členské štáty, že napriek zhoršujúcim sa klimatickým rizikám zachovajú spoločenské funkcie a prístup k základným službám. Cieľom oznámenia je objasniť, kto je zodpovedný za prijímanie ťažkých rozhodnutí, na základe najlepších dôkazov. Uvádza sa v ňom, ako môže EÚ v nadchádzajúcich rokoch účinne udržať krok s klimatickými vplyvmi a ako opatrenia v oblasti odolnosti znižujú finančnú náročnosť iných cieľov politiky a uľahčujú ich dosahovanie.

Komisia takisto v súlade so stratégiou EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy v marci 2021 zriadila Európske stredisko pre monitorovanie klímy a zdravia. Ide o jedinečné interdisciplinárne partnerstvo, ktoré podporuje výmenu poznatkov, poskytuje prístup k relevantným informáciám a nástrojom a zabezpečuje odbornú prípravu a budovanie kapacít v oblasti klímy a zdravia. Jeho činnosť reaguje na výzvu Európskeho parlamentu riešiť hrozby pre verejné zdravie súvisiace s klímou[21], na ciele a záväzky formulované vo vyhlásení siedmej ministerskej konferencie o životnom prostredí a zdraví[22] a na vyhlásenie z konferencie COP28 o klíme a zdraví v Spojených arabských emirátoch, ktoré Komisia schválila v mene EÚ[23].

---

15 SWD (2024) 63, Posúdenie vplyvu, Príloha 14: Rozpočet na emisie skleníkových plynov.

16 Pracovný dokument útvarov Komisie: Posúdenie pokroku pri adaptácii na zmenu klímy v jednotlivých členských štátoch podľa európskeho právneho predpisu v oblasti klímy [SWD(2023) 932].

17 Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom Budovanie Európy odolnej proti zmene klímy – nová stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy [COM(2021) 82].

18 V súlade s článkom 7 ods. 3 európskeho právneho predpisu v oblasti klímy.

19 COM(2024) 91.

20 EEA (2024), Európske posúdenie klimatických rizík, ISSN 1977-8449, https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment.

21 Uznesenie Európskeho parlamentu z 15. septembra 2022 o dôsledkoch sucha, požiarov a ďalších extrémnych poveternostných javov: zvýšenie úsilia EÚ v boji proti zmene klímy [2022/2829(RSP)].

22 https://www.who.int/europe/publications/i/item/EURO-Budapest2023-6.

23 https://www.cop28.com/en/cop28-uae-declaration-on-climate-and-health.

Veľký pokrok sa dosiahol pri realizácii misie EÚ týkajúcej sa adaptácie na zmenu klímy[24], ktorej cieľom je zrýchliť inovatívne adaptačné opatrenia na miestnej a regionálnej úrovni. Viac ako 300 regiónov a komunít, ktoré pokrývajú približne 40 % územia EÚ, sa podpísaním charty misie zaviazalo spolupracovať na urýchlení transformácie na odolnosť proti zmene klímy. Platforma vykonávania misie[25], ktorá funguje od jari 2023, šíri poznatky o adaptácii na zmenu klímy a poskytuje nástroj technickej podpory, zatiaľ čo komunita praxe v oblasti adaptácie ponúka viacero príležitostí na budovanie kapacít a vytváranie sietí. Prvé projekty financované v rámci misií programu Horizont Európa sa začali realizovať v januári 2023 a pomáhajú regiónom a miestnym orgánom vypracúvať posúdenia rizika a zraniteľnosti v oblasti klímy a demonštrovať transformačné adaptačné riešenia.

V septembri 2021 Komisia prijala usmernenia týkajúce sa zvýšenia odolnosti proti zmene klímy[26]. Tieto usmernenia podporujú začlenenie klimatických aspektov do budúcich investícií a rozvoja projektov infraštruktúry. Pomáhajú investorom prijímať informované rozhodnutia o projektoch, ktoré sa považujú za zlučiteľné s Parížskou dohodou a cieľmi Únie v oblasti klímy.

V júli 2023 Komisia prijala dokument s názvom Usmernenia k adaptačným stratégiám a plánom členských štátov[27] s cieľom pomôcť členským štátom pri aktualizácii a vykonávaní komplexných národných adaptačných stratégií, plánov a politík v súlade s európskym právnym predpisom v oblasti klímy a stratégiou EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy. Komisia sa usiluje podporovať členské štáty v uplatňovaní celovládneho prístupu k tvorbe politiky v oblasti adaptácie na zmenu klímy prostredníctvom viacúrovňovej koordinácie a uplatňovania príslušných hľadísk. V týchto usmerneniach sa vyzýva na uplatňovanie právnych rámcov namiesto nezáväzných politík, pravidelnú aktualizáciu adaptačných stratégií a plánov, uplatňovanie hodnotenia klimatických rizík, zapojenie všetkých príslušných zainteresovaných strán a monitorovanie a hodnotenie všetkých adaptačných opatrení. V usmerneniach sa uvádzajú aj témy, ktoré treba zohľadniť, ako sú riešenia inšpirované prírodou a spravodlivá odolnosť.

Vedecké poradenstvo v oblasti zmeny klímy

V európskom právnom predpise v oblasti klímy sa stanovilo zriadenie Európskej vedeckej poradnej rady pre zmenu klímy prostredníctvom zmeny nariadenia (ES) č. 401/2009[28]. Poradná rada bola vymenovaná v roku 2022 s cieľom poskytovať nezávislé vedecké odporúčania o opatreniach Únie a cieľoch v oblasti klímy a jej sekretariát zastrešuje Európska environmentálna agentúra. Poradná rada vydala vedecké odporúčania na určenie celoeurópskeho cieľa v oblasti klímy do roku 2040 a rozpočtu skleníkových plynov na roky 2030 – 2050[29] a od svojho založenia prijala niekoľko ďalších správ. Komisia pri predkladaní odporúčaného cieľa Únie v oblasti klímy do roku 2040 odporúčania poradnej rady náležite zohľadnila.

---

24 https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_sk.

25 https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/mission.

26 Oznámenie Komisie, ktorým sa poskytuje technické usmernenie k zabezpečeniu odolnosti infraštruktúry proti zmene klímy v období 2021 – 2027 (2021/C 373/01) (Ú. v. EÚ C 373, 16.9.2021, s. 1), čím sa vykonáva článok 5 ods. 5 európskeho právneho predpisu v oblasti klímy.

27 Oznámenie Komisie – Usmernenia k adaptačným stratégiám a plánom členských štátov, C/2023/4802 (Ú. v. EÚ C 264, 27.7.2023, s. 1 – 31).

28 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 401/2009 z 23. apríla 2009 o Európskej environmentálnej agentúre a Európskej environmentálnej informačnej a monitorovacej sieti (Ú. v. EÚ L 126, 21.5.2009, s. 13).

29 Európska vedecká poradná rada pre zmenu klímy, *Scientific advice for the determination of an EU-wide 2040 climate target and a greenhouse gas budget for 2030-2050* (Vedecké odporúčanie na určenie cieľa pre EÚ v oblasti klímy do roku 2040 a rozpočtu na emisie skleníkových plynov na roky 2030 – 2050). DOI: 10.2800/609405.

Vo svojej správe s názvom Smerom k neutralite EÚ v oblasti klímy: pokrok, nedostatky a príležitosti v politikách[30] Európska vedecká poradná rada pre zmenu klímy zistila, že na dosiahnutie cieľov Únie v oblasti klímy v rokoch 2030 – 2050 treba vynaložiť väčšie úsilie vo všetkých odvetviach, a to najmä v oblasti budov, dopravy, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Uznáva potenciál balíka „Fit for 55“ v súvislosti s urýchlením dekarbonizácie EÚ a vyzýva na jeho úplné a rýchle vykonávanie, no upozorňuje, že ak má EÚ dosiahnuť svoj cieľ v oblasti klimatickej neutrality, sú nevyhnutné ďalšie opatrenia. Poradná rada odporúča súbor opatrení, ktoré majú EÚ nasmerovať na cestu ku klimatickej neutralite. Patrí medzi ne predloženie jasných plánov a harmonogramov postupného ukončenia dotácií na škodlivé fosílne palivá, úplný súlad politík EÚ s potrebou postupného vyradenia fosílnych palív, reformy existujúcich politík EÚ na obdobie po roku 2030 vrátane dodatočných úprav systému EU ETS a EU ETS 2 a celkového rámca pre riadenie opatrení v oblasti klímy (napríklad pokiaľ ide o národné dlhodobé stratégie) a presadzovanie dodržiavania predpisov členskými štátmi, zavádzanie nových politík na ambicióznejšie znižovanie dopytu po výrobkoch náročných na materiál, energiu a skleníkové plyny, lepšie zosúladenie spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ s ambíciami EÚ v oblasti klímy, zavedenie určitej formy stanovovania cien emisií v odvetví poľnohospodárstva a využívania pôdy a zabezpečenie spravodlivej transformácie a verejnej podpory. Pokiaľ ide o leteckú dopravu, poradná rada odporúča EÚ zabezpečiť, aby sa na všetky lety (vrátane letov do tretích krajín) uplatňovala rovnaká cena uhlíka. Komisia zohľadní odporúčania poradnej rady okrem iného v súvislosti s vykonávaním balíka „Fit for 55“ a pri príprave politického rámca v oblasti klímy po roku 2030.

V európskom právnom predpise v oblasti klímy sa každý členský štát vyzýva, aby zriadil národný poradný orgán pre klímu. Niektoré členské štáty tento orgán ešte nezriadili. Poradná rada odporúča, aby ich zriadenie bolo povinné[31].

Kontrola súladu s cieľmi v oblasti klímy

V novembri 2021 Komisia aktualizovala svoje nástroje pre lepšiu právnu reguláciu s cieľom zabezpečiť, aby nové politiky Únie boli v súlade s cieľmi v oblasti klímy. Všetky navrhované opatrenia Únie sa teraz majú v rámci procesu posudzovania vplyvu posudzovať z hľadiska ich súladu s cieľmi v oblasti klímy – s cieľom klimatickej neutrality a cieľom zabezpečenia pokroku v oblasti adaptácie. Pri vykonávaní tejto kontroly sa dosiahol dobrý pokrok. V roku 2022 sa pre toto posúdenie považovalo za relevantných 26 posúdení vplyvu, pričom sa ukázalo, že v 19 posúdeniach vplyvu sa dostatočne posúdil súlad iniciatívy s cieľmi v oblasti klímy, zatiaľ čo v 7 posúdeniach vplyvu sa klimatické aspekty neposúdili dostatočne. To predstavuje takmer 73 % relevantných prípadov a odráža skutočnosť, že ide o novú požiadavku. Situácia sa v roku 2023 ďalej zlepšila. Zo 16 posúdení vplyvu, ktoré sa považovali za relevantné pre toto posúdenie, sa v 13 dostatočne posúdil súlad s právnym predpisom v oblasti klímy, zatiaľ čo v 3 sa tento aspekt dostatočne neposúdil. To predstavuje 81 % relevantných prípadov a je znakom nárastu tohto ukazovateľa v porovnaní s rokom 2022. S väčšími skúsenosťami s vykonávaním kontroly súladu v oblasti klímy a vzhľadom na potrebu lepšieho začlenenia budúcich klimatických rizík do všetkých politík by sa mohlo vykonávanie a dodržiavanie tejto novej požiadavky na posúdenie vplyvu ďalej zlepšiť. Poradná rada odporúča Komisii, aby systematickejšie posudzovala súlad všetkých návrhov opatrení alebo legislatívnych návrhov[32].

Účasť verejnosti

30 Európska vedecká poradná rada pre zmenu klímy, *Towards EU climate neutrality, Progress, policy gaps and opportunities, Assessment Report 2024* (Smerom k neutralite EÚ v oblasti klímy, Pokrok, nedostatky a príležitosti v politikách, Hodnotiaca správa za rok 2024), DOI: 10.2800/216446.

31 Pozri v predchádzajúcom texte, Európska vedecká poradná rada pre zmenu klímy, Smerom k neutralite EÚ v oblasti klímy, Pokrok, nedostatky a príležitosti v politikách, Hodnotiaca správa za rok 2024.

32 Pozri v predchádzajúcom texte, Európska vedecká poradná rada pre zmenu klímy, Smerom k neutralite EÚ v oblasti klímy, Pokrok, nedostatky a príležitosti v politikách, Hodnotiaca správa za rok 2024.

Z celoúnijných prieskumov verejnej mienky vyplýva, že prevažná väčšina občanov EÚ je znepokojená zmenou klímy, podporuje opatrenia EÚ na jej riešenie a aj sama podniká kroky[33].

Pre úspech Európskej zelenej dohody má zásadný význam zapojenie a angažovanosť verejnosti, regiónov, miestnych komunít a všetkých zainteresovaných strán. S cieľom informovať občanov o zmene klímy a opatreniach v tejto oblasti a zapájať ich do nich, ako aj bojovať proti dezinformáciám o klíme Komisia pokračovala v práci so širokou verejnosťou prostredníctvom kanálov, ako sú webové sídla, sociálne médiá a cielené komunikačné aktivity, a posilnila ju. V decembri 2020 Komisia predstavila Európsky klimatický pakt[34], aby poskytla občanom širší priestor pri navrhovaní opatrení na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na zmenu klímy, ako aj účinnú platformu na tento účel. Pri príležitosti výročia prvých dvoch rokov paktu Komisia v roku 2023 zorganizovala konferenciu, na ktorej sa stretli ambasádori klimatického paktu, odborníci a aktivisti. Počas tohto podujatia viac ako 6 600 účastníkov diskutovalo o spôsoboch budovania udržateľnejšej Európy v budúcnosti. Do decembra 2023 viac ako 750 ambasádorov paktu formovalo, inšpirovalo a podporovalo opatrenia v oblasti klímy vo svojich komunitách a sieťach a vyhlásila sa výzva, aby sa organizácie stali partnermi paktu. V rámci paktu sa takisto nadväzovali partnerstvá s celosvetovými kampaňami, ktoré podporujú individuálne opatrenia v oblasti zmeny klímy[35], a organizovali podujatia a aktivity na vnútroštátnej úrovni vo všetkých členských štátoch.

V súlade s pravidlami lepšej právnej regulácie Komisia začala niekoľko verejných konzultácií a podujatí so zainteresovanými stranami, napríklad s cieľom získať názory na cieľ Únie v oblasti klímy do roku 2040. Počas európskeho hodnotenia opatrení v oblasti klímy v októbri 2023 diskutovali tvorcovia politík a zainteresované strany o pokroku a úspechoch dosiahnutých pri plnení cieľov Parížskej dohody, čím prispeli k diskusii pred globálnym hodnotením. Na konferencii v Bruseli sa osobne zúčastnilo viac ako 350 účastníkov a online ju sledovalo viac ako 7 400 osôb z 93 krajín sveta.

Okrem toho prebieha dialóg s priemyslom prostredníctvom dialógov o prechode na čistú energiu a začal sa aj strategický dialóg o budúcnosti poľnohospodárstva s poľnohospodármi a ďalšími aktérmi potravinového reťazca.

V roku 2023 podpísali Európsky parlament, Rada a Komisia spoločné vyhlásenie, ktorým sa 15. júl vyhlasuje za Deň EÚ na pamiatku obetí globálnej klimatickej krízy. Tento deň bude každoročne slúžiť na pripomenutie si obetí v Európe a na celom svete a na zvyšovanie informovanosti o konkrétnych krokoch, ktoré môžu obyvatelia podniknúť na svojej úrovni, aby pomohli predchádzať klimatickým katastrofám, boli na ne lepšie pripravení a mohli na ne lepšie reagovať.

V oznámení o cieli Únie v oblasti klímy do roku 2040 sa takisto predpokladá posilnenie štruktúrovaného a systematického dialógu so sociálnymi partnermi s cieľom zabezpečiť ich príspevok a zapojenie so zameraním na zamestnanosť, zručnosti a spravodlivú transformáciu.

Odvetvové plány

Komisia spolupracuje s viacerými európskymi priemyselnými ekosystémami na príprave odvetvových „spôsobov transformácie“, a to už od aktualizovanej priemyselnej stratégie z roku 2021[36]. Na tento účel Komisia a priemyselné fórum EÚ vypracovali koncepciu spôsobov transformácie priemyselných ekosystémov[37], ktorá obsahuje aj dodatok[38] s cieľom riešiť potrebu urýchlenej zelenej transformácie a zároveň zabezpečiť vyššiu diverzifikáciu dodávok (vrátane energie), cenovo dostupnejšiu energiu,

33 Osobitný prieskum Eurobarometra o zmene klímy, júl 2023.
34 Webové sídlo Európskeho klimatického paktu, https://climate-pact.europa.eu/index_sk.
35 Kampaň „Count Us In“ v rokoch 2020 – 2023 a kampaň OSN „Act Now“ od roku 2023.
36 COM(2021) 350, Aktualizácia novej priemyselnej stratégie na rok 2020: Budovanie silnejšieho jednotného trhu pre obnovu Európy.
37 https://ec.europa.eu/docsroom/documents/49407.
38 https://ec.europa.eu/docsroom/documents/53357.

vyššiu energetickú účinnosť, ako aj väčšiu kontrolu nad strategickými hodnotovými reťazcami po ruskej invázii na Ukrajinu.

Aktuálne sú pripravené spôsoby transformácie[39] pre tieto ekosystémy: cestovný ruch, chemikálie, stavebníctvo, proximitné a sociálne hospodárstvo, textil, mobilita, agropotravinársky priemysel a maloobchod. Podobné spôsoby transformácie, ktoré sú zahrnuté v ďalších priemyselných stratégiách, existujú aj v prípade energeticky náročných priemyselných odvetví, obnoviteľných zdrojov, zdravotníctva, kreatívneho a kultúrneho priemyslu, digitálnej oblasti či elektroniky. Pripravujú sa spôsoby transformácie v ekosystémoch leteckého a kovového priemyslu.

V záujme podpory dekarbonizácie európskeho priemyslu pri vykonávaní Európskej zelenej dohody sa Komisia zapojila do organizovania dialógov o prechode na čistú energiu na najvyššej úrovni s viacerými odvetviami a ich hodnotovými reťazcami s cieľom identifikovať hlavné prekážky urýchlenia ich investícií do dekarbonizácie a spôsoby, ako posilniť priemyselný rozmer Európskej zelenej dohody vo všeobecnosti. Doteraz sa uskutočnili tieto dialógy o prechode na čistú energiu: vodík, energetická náročnosť, čisté technológie, kritické suroviny, infraštruktúra Zelenej dohody, lesy a vlastníci lesov, veľkomestá, oceliarsky priemysel, čistá mobilita. Viaceré odvetvia v rámci klastra energeticky náročných priemyselných odvetví vydali odvetvové manifesty o dekarbonizácii. Komisia predložila hodnotenie dialógov o prechode na čistú energiu pred mimoriadnym zasadnutím Európskej rady, ktoré sa uskutoční v apríli tohto roku[40].

Hlavným základným problémom zostáva dostupnosť a cenová prístupnosť čistej energie v súčasnosti i v budúcnosti, vytvorenie trhov pre klimaticky neutrálne výrobky obehového hospodárstva, potreba kvalifikovanejšej sily pre prechod, ako aj väčšia dostupnosť súkromného financovania a kapitálu na cielenú podporu rozšírenia prelomových technológií a vznikajúcich trhov pre dekarbonizáciu.

3. Fungovanie nariadenia o spoločnom úsilí

V nariadení o spoločnom úsilí sa pre každý členský štát stanovuje národný cieľ zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2030, ktorý kolektívne prispeje k zníženiu emisií na úrovni EÚ o 40 % v porovnaní s úrovňami z roku 2005. Tieto ciele sú spravodlivo rozlíšené na základe hrubého domáceho produktu (HDP) členských štátov na obyvateľa a nákladovej účinnosti. Na dosiahnutie cieľov do roku 2030 sa v nariadení o spoločnom úsilí stanovujú aj ročné emisné limity vyjadrené v ročne pridelených emisných kvótach na roky 2021 – 2030.

Nariadenie o spoločnom úsilí bolo revidované v rámci balíka „Fit for 55“, pričom sa zvýšila úroveň ambícií tak, aby boli zosúladené s aktualizovaným cieľom znížiť čisté emisie skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 %, ktorý je stanovený v európskom právnom predpise v oblasti klímy. Cieľom zmeneného nariadenia o spoločnom úsilí je znížiť emisie skleníkových plynov v roku 2030 o 40 % v porovnaní s úrovňami z roku 2005, čo predstavuje zvýšenie úrovne ambícií o 11 percentuálnych bodov. So zvýšenou úrovňou ambícií sa zosúladili aj ročné emisné limity.[41] Rozsah pôsobnosti nariadenia sa nezmenil a naďalej sa vzťahuje na emisie skleníkových plynov z odvetví vnútroštátnej dopravy (okrem emisií CO_2 z leteckej dopravy), budov, poľnohospodárstva, odpadu a malých priemyselných podnikov. Nariadenie o spoločnom úsilí dopĺňajú opatrenia na úrovni EÚ, ktoré majú

[39] https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/transition-pathways_sk.

[40] COM(2024) 163.

[41] V roku 2023 Komisia zmenila vykonávacie rozhodnutie Komisie (EÚ) 2020/2126 vykonávacím rozhodnutím Komisie (EÚ) 2023/1319, ktorým sa aktualizujú ročne pridelené emisné kvóty členských štátov na roky 2023 – 2025. Takisto boli revidované ročne pridelené emisné kvóty členských štátov na roky 2026 – 2030, no ešte musia byť stanovené po komplexnom preskúmaní emisií členských štátov v rokoch 2021, 2022 a 2023 podľa nariadenia o spoločnom úsilí, ktoré je východiskovým bodom emisných limitov členských štátov na roky 2026 – 2030.

členským štátom pomôcť znížiť emisie v odvetviach, na ktoré sa vzťahuje toto nariadenie, ako sú emisné normy CO_2 pre osobné automobily, dodávky[42] a ťažké úžitkové vozidlá[43], internalizácia externých nákladov na CO_2 v mýte[44]a právne predpisy v oblasti energetiky[45]. Členské štáty podnikajú kroky prostredníctvom politík a opatrení na vnútroštátnej úrovni, ktoré zohľadňujú ich špecifické vnútroštátne podmienky.

S cieľom podporiť členské štáty pri nákladovo efektívnom dosahovaní ich cieľov sa v nariadení o spoločnom úsilí dáva členským štátom určitá miera flexibility pri zosúlaďovaní ich emisií v zmysle nariadenia o spoločnom úsilí s ročne pridelenými emisnými kvótami v priebehu času a niektorým členským štátom sa poskytuje možnosť zrušiť obmedzené množstvo kvót EU ETS za ekvivalentné množstvo ročne pridelených emisných kvót. Členské štáty môžu takisto využiť obmedzený počet kreditov podľa nariadenia LULUCF na splnenie svojich národných emisných limitov podľa nariadenia o spoločnom úsilí, aby stimulovali ďalšie opatrenia v odvetví využívania pôdy. Flexibilita je vyššia v prípade členských štátov s väčším podielom emisií z poľnohospodárstva.

Ako Komisia zhodnotila vo svojej správe o pokroku opatrení v oblasti klímy do roku 2023 na základe údajov z inventúry skleníkových plynov členských štátov a prognóz emisií, na úrovni EÚ sa v prvých rokoch fungovania nariadenia o spoločnom úsilí očakáva prebytok ročne pridelených emisných kvót. Odhadované emisie podľa nariadenia o spoločnom úsilí sú o 3,3 % nižšie než súhrnný emisný limit členských štátov v roku 2021 a o 2 % nižšie než v roku 2022.[46] Zatiaľ čo v roku 2023 sa ešte očakáva malý prebytok ročne pridelených emisných kvót, v ďalších rokoch sa očakáva deficit. Na obchodovanie medzi členskými štátmi tak môže byť dostupné len obmedzené množstvo ročne pridelených emisných kvót. V období 2021 – 2030 sa predpokladá kumulatívny deficit ročne pridelených emisných kvót od roku 2027.

Flexibilita môže niektorým členským štátom pomôcť odstrániť alebo znížiť rozdiel medzi ich plánovanými emisiami skleníkových plynov a emisnými limitmi podľa nariadenia o spoločnom úsilí. Keďže flexibilita medzi nariadením o spoločnom úsilí a nariadením o LULUCF funguje oboma smermi, opatrenia členských štátov v odvetví pôdy môžu negatívne aj pozitívne prispieť k ich schopnosti dosiahnuť svoje ciele. Napriek existujúcej flexibilite sú na dosiahnutie cieľa nariadenia o spoločnom úsilí do roku 2030 potrebné ďalšie opatrenia.

Zo správy o pokroku opatrení v oblasti klímy vyplynulo, že predpokladané zníženie emisií skleníkových plynov podľa nariadenia o spoločnom úsilí dosiahne do roku 2030 32 % v porovnaní s úrovňami z roku 2005, čo je oproti cieľu 40 % značný rozdiel. Členské štáty zároveň aktualizujú svoje národné energetické a klimatické plány (NEKP), aby ich zosúladili s aktualizovanými cieľmi v oblasti energetiky a klímy. To zahŕňa aj zosúladenie ich aktualizovaných NEKP s aktualizovanými cieľmi podľa nariadenia o spoločnom úsilí. Členské štáty mali predložiť návrhy aktualizovaných NEKP do 30. júna 2023 a konečné znenie aktualizovaných NEKP do 30. júna 2024.

---

42 Nariadenie (EÚ) 2019/631 (Ú. v. EÚ L 111, 25.4.2019, s. 13).

43 Nariadenie (EÚ) 2019/1242 (Ú. v. EÚ L 198, 25.7.2019, s. 202).

44 Smernica 1999/62/ES (Ú. v. ES L 187, 20.7.1999, s. 42).

45 Napríklad smernica o obnoviteľných zdrojoch energie (smernica 2018/2001/EÚ), smernica o energetickej efektívnosti (smernica 2023/1791/EÚ) a smernica o energetickej hospodárnosti budov (smernica 2010/31/EÚ).

46 Emisie v roku 2021 vychádzajú z konečných inventarizačných správ a emisie v roku 2022 z približných inventarizačných správ a výpočtu emisií podľa nariadenia o spoločnom úsilí, ktorý uskutočnila Európska environmentálna agentúra. Konečné emisie podľa nariadenia o spoločnom úsilí na roky 2021 a 2022 sa určia až po komplexnom preskúmaní v roku 2027.

Návrh aktualizovaných NEKP vykazuje určité zlepšenie v porovnaní so správou o pokroku v oblasti klímy, pričom predpokladané zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2030 dosiahne 33,8 %, no stále pretrváva značný rozdiel oproti celoúnijnému cieľu 40 %.[47] Keďže aktualizované ciele podľa nariadenia o spoločnom úsilí boli dohodnuté až koncom roka 2022, členské štáty môžu ešte stále aktualizovať svoje prognózy a zaviesť dodatočné politiky a opatrenia, aby sa zohľadnila zvýšená úroveň ambícií a aby EÚ splnila svoj cieľ do roku 2030 podľa nariadenia o spoločnom úsilí.

Na základe návrhu aktualizovaných NEKP Komisia poskytla členským štátom odporúčania na zlepšenie ich konečného znenia aktualizovaných NEKP. Komisia odporučila väčšine členských štátov, aby zaviedli dostatočné ďalšie politiky a opatrenia na preklenutie medzery pri dosahovaní cieľov v oblasti spoločného úsilia. Komisia poukázala na nedostatočné zníženie emisií v oblasti budov a dopravy a vyzvala členské štáty, aby prijali ďalšie opatrenia v tejto oblasti. Komisia konštatovala, že len málo členských štátov zohľadnilo vo svojich prognózach zníženia emisií do roku 2030 nový systém ETS, ktorý sa vzťahuje na budovy a cestnú dopravu a ktorý začne fungovať v roku 2027 (ETS 2, ako sa uvádza v oddiele 4 v ďalšom texte). Ako je vysvetlené ďalej, systém ETS 2 pomôže členským štátom dosiahnuť ich ciele zníženia emisií skleníkových plynov podľa nariadenia o spoločnom úsilí.

Na úrovni EÚ sú celkové emisie z poľnohospodárstva od roku 2010 stabilné. Prognózy členských štátov v národných energetických a klimatických plánoch vykazujú diverzifikovanejší obraz. Zdá sa, že predpokladané emisie z poľnohospodárstva klesajú veľmi pomaly a budú si vyžadovať väčšie úsilie.

Ciele podľa nariadenia o spoločnom úsilí v celej EÚ sú stanovené v súlade so strednodobým cieľom EÚ stanoveným v európskom právnom predpise v oblasti klímy, ktorým je znížiť čisté emisie skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990, čo je zase v súlade s cieľom dosiahnuť do roku 2050 klimatickú neutralitu[48]. Oznámením o cieli Únie v oblasti klímy do roku 2040 sa začal dialóg o správnej ceste do roku 2040 a o klimatickej neutralite do roku 2050. Potreba konkrétnych dodatočných politík a opatrení Únie vzhľadom na nevyhnutné zníženie emisií skleníkových plynov zo strany Únie a jej členských štátov potrebné na dosiahnutie tohto cieľa, a to aj v súvislosti s národnými cieľmi, sa preskúma po stanovení cieľa v oblasti klímy na rok 2040.

4. Smernica o systéme obchodovania s emisiami

V rámci balíka „Fit for 55“ sa uskutočnila aj revízia systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v EÚ tak, aby bol zosúladený s aktualizovaným cieľom znížiť čisté emisie skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 %, ktorý je stanovený v európskom právnom predpise v oblasti klímy, a aby sa rozšírilo uplatňovanie tohto systému a zvýšila sa úroveň zníženia emisií.

Na dosiahnutie nákladovo efektívneho zníženia emisií bol systém EU ETS posilnený a rozsah jeho pôsobnosti sa rozšíril na námornú dopravu a ďalšie emisie z leteckej dopravy. Celkovo sa emisný strop sprísňuje tak, aby sa emisie do roku 2030 znížili o 62 % v porovnaní s úrovňami z roku 2005. Zároveň boli kalibrované prevádzkové parametre trhovej stabilizačnej rezervy zriadenej rozhodnutím

[47] Oznámenie Komisie – Celoúnijné posúdenie návrhov aktualizovaných národných energetických a klimatických plánov. Dôležitý krok smerom k ambicióznejším zámerom v oblasti energetiky a klímy do roku 2030 na základe Európskej zelenej dohody a plánu RePowerEU [COM(2023) 796, 18.12.2023].

[48] Poľsko podalo 18. júla 2023 na Súdnom dvore Európskej únie žalobu, ktorou napadlo zákonnosť nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/857 z 19. apríla 2023, ktorým sa mení nariadenie o spoločnom úsilí (vec C-451/23). Dňa 23. augusta 2023 organizácie Global Legal Action Network clg a Climate Action Network Europe asbl podali Komisii žiadosť o interné preskúmanie vykonávacieho rozhodnutia Komisie (EÚ) 2023/1319 v súlade s Aarhuským nariadením. Dňa 29. novembra 2023 Komisia po podrobnom posúdení preskúmania oznámila žalobcom, že žiadosť považuje za neopodstatnenú.

Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1814 s cieľom naďalej podporovať vyvážený trh EÚ s uhlíkom. Predovšetkým sa zachováva 24 % miera príjmu trhovej stabilizačnej rezervy a prahová hodnota pre zrušenie platnosti sa stanovuje na 400 miliónov emisných kvót. Mechanizmus miery príjmu sa takisto upravuje s cieľom zmierniť účinky prahových hodnôt. Ak je celkový počet emisných kvót v obehu (TNAC) v rozpätí 833 až 1 096 miliónov emisných kvót, mechanizmus miery prijímania sa neaktivuje, namiesto toho sa od aukčných objemov odpočíta menší podiel emisných kvót a umiestni sa do rezervy. Okrem toho bude od roku 2024 do výpočtu TNAC zahrnutý čistý dopyt odvetvia leteckej dopravy. Posilnili sa aj opatrenia v prípade nadmerných výkyvov cien v článku 29a.

S cieľom prispieť k pokroku v odvetvovej dekarbonizácii sa upravili pravidlá bezodplatného prideľovania kvót. Úprava zahŕňa požiadavky na kondicionalitu, aby mohli priemyselné zariadenia získať prístup k bezplatným kvótam (vo forme energetických auditov a plánov klimatickej neutrality v prípade určitých zariadení) a postupné rušenie bezodplatného prideľovania emisných kvót v odvetví leteckej dopravy. Dvadsať miliónov kvót sa použije na podporu zavádzania udržateľných alternatívnych palív pre leteckú dopravu z letov, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS.

Bezplatné prideľovanie sa postupne zruší aj v energeticky náročných priemyselných odvetviach na výrobu určitých tovarov (cement, hliník, hnojivá, elektrina, vodík, železo a oceľ, ako aj niektoré prekurzory a obmedzený počet nadväzujúcich výrobkov). Dôvodom je zavedenie mechanizmu uhlíkovej kompenzácie na hraniciach (mechanizmu CBAM) nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/956, ktoré sa vzťahuje na tento tovar s cieľom zmierniť riziko úniku uhlíka, keďže EÚ posilňuje svoje ambície v oblasti klímy.

Veľkým a stále rastúcim zdrojom emisií skleníkových plynov je námorná doprava, ktorá produkuje približne 3 – 4 % celkových emisií CO_2 v EÚ (viac ako 124 miliónov ton CO_2 v roku 2021), ak zoberieme do úvahy všetky emisie z plavieb do EÚ a z EÚ[49]. Jej zaradením do systému EU ETS sa zabezpečí, aby toto odvetvie prispievalo k cieľom EÚ v oblasti klímy. Podľa revidovanej smernice o ETS bude systém EU ETS zahŕňať emisie skleníkových plynov z námornej dopravy od januára 2024. Spočiatku sa bude týkať len emisií CO_2 a od roku 2026 aj emisií CH_4 (metánu) a N_2O. Sú zahrnuté emisie zo všetkých veľkých lodí (s hrubou priestornosťou 5 000 ton a viac), ktoré prichádzajú do prístavov EÚ, nezávisle od vlajky, pokiaľ ide o:

- 50 % emisií z plavieb začínajúcich alebo končiacich mimo EÚ (za predpokladu, že o primeraných opatreniach vzhľadom na zostávajúci podiel emisií rozhodne príslušná tretia krajina),
- 100 % emisií z plavieb medzi dvoma prístavmi EÚ a z času, keď lode kotvia v prístavoch EÚ.

S cieľom stimulovať nákladovo efektívne znižovanie emisií v budovách, cestnej doprave a ďalších odvetviach (najmä v malých priemyselných podnikoch, na ktoré sa nevzťahuje existujúci systém EU ETS) bol zavedený nový systém obchodovania s emisiami pre palivá spaľované v týchto odvetviach (ETS 2). Systém ETS 2 bude dopĺňať ostatné politiky Európskej zelenej dohody v príslušných odvetviach, čím pomôže členským štátom dosiahnuť ich ciele v oblasti znižovania emisií podľa nariadenia o spoločnom úsilí. Zníženie emisií v týchto odvetviach zatiaľ nepostačuje na nasmerovanie EÚ na stabilnú cestu ku klimatickej neutralite do roku 2050. Komplementárny prístup systému ETS 2 a nariadenia o spoločnom úsilí naďalej motivuje členské štáty, aby riešili zlyhania trhu a oddelené pohnútky, a zároveň stimuluje nákladovo efektívne znižovanie emisií. Cena uhlíka stanovená v rámci systému ETS 2 bude ďalším trhovým stimulom pre investície do renovácie budov a nízkoemisnej mobility. Hoci ide o systém stropov a obchodovania, podobne ako súčasný systém EU ETS sa bude systém ETS 2 vzťahovať na emisie na vyšších úrovniach a bude regulovať dodávateľov palív, a nie

[49] *Report from the Commission – Fourth Annual Report from the European Commission on CO2 Emissions from Maritime Transport (period 2018-2021)* [Správa Komisie – Štvrtá výročná správa Európskej komisie o emisiách CO2 z námornej dopravy (obdobie 2018 – 2021)], 13. 3. 2023 [SWD(2023) 54].

spotrebiteľov. Systém ETS 2 začne fungovať od roku 2027 a jeho štruktúra obsahuje niekoľko prvkov, ktoré zabezpečia, aby mohol od začiatku fungovať riadne, plynulo a efektívne. Monitorovanie a nahlasovanie emisií sa začne už v roku 2025.

Časť príjmov z aukcií emisných kvót v rámci ETS 2 bude smerovať do nového Sociálno-klimatického fondu zriadeného nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/955 na riešenie sociálnych vplyvov nového systému na zraniteľné skupiny v EÚ. Spolu s príspevkami členských štátov sa v rokoch 2026 až 2032 zo Sociálno-klimatického fondu mobilizuje 86,7 miliardy EUR.

Na pomoc odvetviam pri riešení výzvy, ktorou je dekarbonizácia, sa na zelenú transformáciu využilo viac zdrojov z rámca ETS. Zväčšil sa inovačný aj modernizačný fond. Oba sú financované zo systému EU ETS. S cieľom uznať významný prínos príjmov zo systému EU ETS k transformácii hospodárstva v súvislosti so zmenou klímy a zvýšiť prijateľnosť pre verejnosť musia členské štáty a Komisia zabezpečiť, aby sa jasne uviedli prípady, v ktorých podpora pochádza z príjmov zo systému EU ETS, napríklad v rámci inovačného a modernizačného fondu. Dodatočné zdroje v rámci inovačného fondu budú podporovať prelomové technológie pre zelenú transformáciu, a to aj v odvetví námornej dopravy a v odvetviach, na ktoré sa vzťahuje mechanizmus CBAM, a odteraz sa môžu udeľovať aj prostredníctvom súťažných ponukových konaní, najmä na rozšírenie inovačných postupov a technológií s cieľom ich rozsiahleho zavedenia v celej EÚ. Dodatočné zdroje z modernizačného fondu pomôžu financovať transformáciu energetického sektora v pôvodných desiatich prijímajúcich členských štátoch a v Grécku, Portugalsku a Slovinsku.

Od 5. júna 2023 sa od členských štátov vyžaduje, aby všetky príjmy z existujúcich systémov ETS a ETS 2 (alebo ich ekvivalentnú finančnú hodnotu) vynaložili na podporu opatrení v oblasti klímy, energetickej transformácie a spravodlivej transformácie v súlade s účelmi uvedenými v článku 3ga ods. 3, článku 10 ods. 3 a článku 30d ods. 6 smernice o ETS.

Väčšina načrtnutých zmien nadobudne účinnosť od 1. januára 2024 alebo od začiatku druhého obdobia bezplatného prideľovania kvót (2026 – 2030), niektoré sa však uplatňujú už od 5. júna 2023, keď nadobudla účinnosť smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/959, ktorou sa mení smernica o ETS. Viaceré delegované a vykonávacie akty, ktoré sú nevyhnutné pre fungovanie systému EU ETS, boli zmenené alebo sa práve menia s cieľom vykonať zmeny zavedené smernicou (EÚ) 2023/959.

Ako sa uvádza v oznámení o cieli Únie v oblasti klímy do roku 2040, zvýšené ambície, ktoré boli stanovené v rámci systému EU ETS v súlade s aktualizovaným cieľom do roku 2030, sa dosiahnu len vtedy, keď sa bude právny rámec vykonávať presne a predíde sa ďalším zmenám, ktoré by mohli spôsobiť nestabilitu investícií v odvetviach, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS. V tomto oznámení sa uvádza osem základných prvkov na dosiahnutie cieľa do roku 2040. Systém EU ETS je kľúčovým politickým nástrojom piatich z týchto základných prvkov: i) odolný a dekarbonizovaný energetický systém pre naše budovy, dopravu a priemysel; ii) priemyselná revolúcia, ktorej stred tvorí konkurencieschopnosť založená na výskume a inováciách, obehovosti, efektívnom využívaní zdrojov, dekarbonizácii priemyslu a výrobe čistých technológií; iii) infraštruktúra na dodávanie, prepravu a uskladnenie vodíka a CO_2; iv) politika v oblasti klímy ako investičná politika; v) spravodlivosť, solidarita a sociálne politiky ako stred transformácie. Časť týchto základných prvkov úzko súvisí s prvkami smernice o EU ETS, ktoré budú preskúmané do júla 2026.

Potreba konkrétnych dodatočných politík a opatrení Únie vzhľadom na nevyhnutné zníženie emisií skleníkových plynov zo strany Únie a jej členských štátov potrebné na dosiahnutie cieľa v oblasti klímy na rok 2040, a to aj v súvislosti so systémom EU ETS a s jeho lineárnym redukčným koeficientom stanoveným v článku 9 smernice o ETS, sa preskúma po stanovení cieľa v oblasti klímy na rok 2040.

5. Závery

Hoci je európsky právny predpis v oblasti klímy ešte len v počiatočnom štádiu vykonávania, zakotvenie cieľa klimatickej neutrality do roku 2050 do právnych predpisov a zabezpečenie neustáleho pokroku v oblasti adaptácie určili dlhodobé smerovanie a zvýšili predvídateľnosť investícií. Od nadobudnutia účinnosti právneho predpisu v oblasti klímy sa prijalo mnoho opatrení, ktoré sú opísané v tejto správe. V rámci balíka „Fit for 55“ bolo zrevidované nariadenie o spoločnom úsilí a smernica o ETS, čím sa tieto právne predpisy zosúladili s aktualizovaným cieľom znížiť čisté emisie skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 %, ktorý je stanovený v európskom právnom predpise v oblasti klímy, a prijali sa ďalšie iniciatívy na urýchlenie prechodu ku klimatickej neutralite.

Ako sa uvádza v oznámení o cieli Únie v oblasti klímy do roku 2040, stabilita a úplné vykonanie zavedeného legislatívneho rámca na splnenie cieľov v oblasti klímy a energetiky do roku 2030 je predpokladom toho, aby EÚ pokračovala v plnení cieľa do roku 2040 na ceste ku klimatickej neutralite v roku 2050 a aby naplno využila potenciál transformácie. Týmto oznámením sa začína proces stanovenia cieľa EÚ v oblasti klímy do roku 2040. Otvára sa ním politická diskusia o možnostiach, ktoré majú európski občania a vlády v súvislosti s ďalším vývojom, a budúcej Komisii sa poskytujú podkladové informácie na prípravu legislatívneho návrhu na začlenenie cieľa do roku 2040 do európskeho právneho predpisu v oblasti klímy a navrhnutie vhodného politického rámca na obdobie po roku 2030.

Súčasne sa pripravujú opatrenia na zvýšenie adaptačnej kapacity, posilnenie odolnosti a zníženie zraniteľnosti voči zmene klímy, ako sa to vyžaduje v európskom právnom predpise v oblasti klímy. V oznámení o riadení klimatických rizík sa zdôrazňujú kľúčové opatrenia EÚ a členských štátov na lepšie predvídanie, pochopenie a riadenie rastúcich klimatických rizík, najmä na objasnenie zodpovednosti za riziko. Oznámením sa zaručuje rázna a včasná reakcia na jednoznačné a aktuálne nebezpečenstvo ďalších klimatických katastrof a zdôrazňuje sa v ňom potreba vykonávať existujúce politiky. Komisia sa na medzinárodnej úrovni podelí so skúsenosťami, poznatkami a nástrojmi EÚ a bude pokračovať v spolupráci s členskými štátmi, verejnosťou, podnikmi a ďalšími inštitúciami EÚ s cieľom zvýšiť pripravenosť a odolnosť spoločnosti a hospodárstva EÚ.